

giti Dei pluraliter, sancti intelliguntur Prophetæ per quos Sanctus Spiritus legis ac Prophetarum libros, sua inspiratione descripsit: de quibus in psalmo dicitur: Videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum. Per cælos enim libros legis & Prophetarum, per digitos vero sanctos, ut dictum est, Prophetas mysticè insinuavit. Imago Dei Patris invisibilis, (unigenitus est filius ejus: de quo Apostolus ait: Qui est imago Dei invisibilis.) Aliter namque est imago Dei Patris in Filio suo: quem non aliunde, sed ex semetipso, hoc est, ex substantia sua, & per omnia sibi similem & æqualem genuit. Aliter vero in anima hominis, quam non ex se, id est, de substantia sua (sicut plerique Hæretici opinati sunt) genuit, sed ex nihilo creavit. Sicut aliter est imago cuiusque regis in filio ejus, quem ex semetipso sibi similem genuit: id est, homo hominem: aliter vero in annulo ejus sive in cera imago ejus impressa, quæ non est hoc quod ipse, sicut filius, qui naturaliter hoc est, quod & Pater. Cor Dei Patris, est arcanum ejus sapientiæ mysticæ: ex quo verbum, id est filium suum impassibiliter sine initio genuit, ipso dicente: Eructavit cor meum verbum bonum. Aliter Deus dicitur habere, pro eo quod more avis electos suos tanquam pullos sub se colligit, fovet, & ab insidiis diaboli & malorum hominum protegit. De cujus protectione Propheta in psalmo ad ipsum ait: Sub umbra alarum tuarum protege me. Scapulas habere dicitur, quia infirma membra Ecclesiæ patienter quasi in scapulis suis portat: & portando protegit: sicut in psalmo dicitur: Scapulis suis obumbrabit tibi. Venter Dei, secreta origo substantiæ (vel scientiæ) ejus accipitur, (ex qua origine ineffabiliter ante omnem creaturam filium suum genuit, ipso testimonio perhibente per Prophetam, id est patre ad filium.) Ex utero ante luciferum genuit te. Aliter, uterus Dei, incomprehensibilia & occulta judicia ejus: quæ rimari nequeunt, insinuat mysticè. De quo occulto judicio ejus in libro Job scriptum est: De cujus utero egressa est glacies, & gelu de cælo quis genuit? Posteriora Filii Dei, incarnatio ejus accipitur: (quæ extremo tempore ob redemptionem humani generis facta est,) de qua posterioritate filius in monte Sinai ad Moysen per angelum loquens ait: Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. (Ac si diceret, Incarnationem meam videbis, divinitatem meam videre non poteris.) Pedes Dei, stabilimentum & virtus ejus est: eo quod ubique præsens est, & universa ei subiecta sunt, illo ipso dicente per Isaiam Prophetam: Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Aliter, pedes filii Dei incarnatio ejus intelligitur, quæ divinitati subiecta est tanquam capiti pedes (sive pro eo quod circa finem mundi ipsa incarnatio facta est.) Sicut enim per caput, ut dictum est, divinitas: ita per pedes ejus, figuratè humanitas ejus exprimitur. De qua in Exodo scriptum est: Viderunt Dominum filii Israel: hoc est, Moyses, Aaron & Nadab & Abiu & septuaginta de senioribus populi. Et paulo post sub pedibus ejus, quasi lapis sapphirus, & quasi cælum cum serenum est. Sicut autem per lapidem sapphirum, cælestes naturas vel sanctos angelos, ita per cælum serenum, sanctam Ecclesiam electorum ex hominibus assumptam figuratè demonstrare voluit: super quas duas creaturas homo assumptus Filius Dei in perpetuum regnat. De quo in psalmo dicitur: Omnia subiecisti sub pedibus ejus. Aliter autem per Dei pedes, id est, Jesu Christi, significati sunt sancti prædicatores. De quibus in Deuteronomio scriptum est: Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina ejus. Vestimentum Filii Dei, aliquando caro ejus, quæ à divinitate est assumpta, in divinis libris figuratè accipitur. De quo indumento carnis ejus Isaias ait: Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? Rursus vestimenta ejusdem Domini, sancta accipitur Ecclesia, quæ per fidem & dilectionem ei conjuncta est. De qua dicitur in psalmo: Dominus regnavit decorem induit. Et in psalmo alio ad ipsum Dominum: Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Pallium Dei jam dicta ejus Ecclesia intelligitur. De quo in libro Genesis scriptum est: Lavit in vino stolam suam, hoc est, in passione carnem suam: & in sanguine uvæ pallium suum, id est Ecclesiam suam. Calciamenta Dei, mysticè significant incarnationem ejus, quam ex mortalitate humani generis assumere dignatus est. De qua incarnatione sua ipse per Prophetam in psalmo ait: In Idumæam extendam calciamentum meum, id est, in plebe gentilium manifestabo incarnationem

meam. Gressus Dei, adventus Filii Dei in mundum est, & regressus ejus ad Patrem. De quibus psalmista ait: Visti gressus tui Deus, gressus Dei mei & regis mei (qui est in sancta:) id est, ipsius de cælo, qui venit in uterum virginis. De utero verè nascendo positus est in præsepio, postquam autem omnia implevit pro quibus à patre missus venerat, appensus est in ligno crucis: de cruce autem depositus, secundum corpus sepultus est, & secundum animam ad infernum descendit. Tertia autem die per potentiam suæ divinitatis, carnem suam de sepulchro suscitavit. Et post diem resurrectionis quadragesimo die videntibus Apostolis ascendit in cælum, & sedet ad dexteram Patris, id est ad gloriam ejus. Hi sunt enim gressus Filii Dei: iste descensus & ascensus ejus, qui frequenter in Sacris Scripturis legitur. Ascendere dicitur Deus, cum filius carnem ex nobis assumptam in cælum velut captivam evexit: sicut in psalmo illud: Ascendit in cælum, captivam duxit captivitatem: quia naturam humani generis, quæ à diabolo in mundo captiva retinebatur, alluens secum in cælum, ubi nunquam ante fuerat, tanquam captivam deportavit. Abcondere faciem suam Deus legitur, cum hominibus quibusdam, eorum exigentibus culpis, cognitionem suam abscondit: sicut in populo Judæorum nunc impletum videmus, quia negantes filium Dei, scientiam veri Dei ita perdidit, ut similes fierent gentibus quæ Deum non cognoverunt. Ostendere faciem suam dicitur Deus, cum respectu gratiæ suæ quibus vult, scilicet electis suis, se ipsum in corda eorum occulta inspiratione insinuat, & ad diligendum se amorem suum infundit. Sedere dicitur Deus, non corporaliter humano more, sed potentialiter super omnem creaturam regnando præsidere. Unde est illud in psalmo: Regnabit Dominus super omnes gentes, Deus sedet super sanctam sedem suam. Sedere autem Deus dicitur super Cherubim (quod interpretatur plenitudo scientiæ) per quod significantur sancti angeli, sive mentes spiritualium virorum, in quibus Deus invisibiliter præsidet & regnat. In illis enim sedet qui scientia ejus & dilectione pleni sunt. In proverbii quippe Salomonis scriptum est: Anima iusti sedes est sapientiæ. Sapientia vero Dei Patris Christus est, qui in animabus sanctorum Dei sedere dicitur. Descendere Deus in mundum dicitur, quando aliquid novum quod ante non fecerat in creatura humana operatur: sicut Filius Dei Patris descendisse narratur, quando veram carnem ex Maria virgine propter redemptionem nostram suscepit, & Deus homo fieri dignatus est, non amittendo quod erat, sed assumendo quod non erat. De cujus descensione, id est, incarnatione, in psalmo scriptum est: Inclinavit cælos & descendit, & caligo sub pedibus ejus. Cælos inclinavit, qui adventum suum prænunciavit, angelos sive Prophetas misit, qui adventum ejus hominibus nunciarent. Caligo sub pedibus ejus, quia impii homines ob suam malitiam cæcati incarnationem ejus agnoscere non poterunt, nec adhuc possunt. Stare Deus dicitur, cum nos infirmos, id est suam creaturam ad penitentiam & conversionem patienter sustinet, ut est illud in Abacuc Propheta: Stetit & mensus est terram, & dissolvit gentes, id est, stetit ad subveniendum, & dissolvit credentes in se, à vinculis peccatorum. Transire dicitur Deus, cum de cordibus quorundam hominum, in quibus antea per fidem condebat, postea subrepente perfidia vel quolibet delicto, ab eis recedit & ad alios transit: quemadmodum de Judæis ad gentes, de Hæreticis ad Catholicos, seu de quibuslibet irreligijs & negligentibus pro vitio suo recedere dicitur, & ad alios transire: quod non localiter aut visibiliter, sed invisibiliter occulto iustoque judicio facere consuevit. Ambulare dicitur Deus, non de loco ad locum transiendo, quia impium est ita credere: sed ambulatio ejus est in cordibus sanctorum delectatio, sicut scriptum est: Et inhabitabo in eis, & ambulabo, & ero illorum Deus. Vel certè Dei ambulare, est in sanctis prædicatoribus suis de loco ad locum transire. Loqui Dei, est invisibiliter sine voce vel quolibet strepitu in mentibus sanctorum voluntatem suam atque rectum intellectum inspirare, seu futura sicut in sanctis Prophetis revelare. Quæ locutio Dei, ut quidam volunt, tribus modis accipitur. Primo namque modo per subiectam creaturam: sicut ad Moysen cum in rubo & igne apparuit. Vel sicut ad Abraham atque Jacob, sive ut jam dictum est, Moysen & cæteros sanctos, quibus in angelis apparuit. Secundo vero modo, in somnis: sicut ad Jacob & ad Zachariam Prophe-

tam, & ad Joseph sponsum Mariæ, & aliis sanctis, quibus secreta revelare voluit. Tertio autem modo, neque per creaturam visibilem, neque per hominem, sed occulta tantum inspiratione invisibiliter corda eorum tangendo afficit, sicut in libris Prophetarum scriptum est, cum ipsi Prophetæ subito afflato Spiritu sancto, exclamant dicentes: Hæc dicit Dominus. Videre Dei, est bona acta probare, sicut est illud in Genesis: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, id est intelligentibus esse bona demonstravit. Aliter videre Dei, est mala hominum scienter reprobare, sicut est illud in Isaiâ Propheta: Et vidit Deus, & apparuit malum in oculis ejus. Item aliter videre Dei, est nos videntes facere: ut est illud in psalmo: Proba me Domine, & scito cor meum &c. Modus iste locutionis in libro Job similiter reperitur, ubi de sapientia Dei Patris postquam plurima & insignia locutus est, de Deo Patre adjunxit. Tunc vidit illum & enarravit, & investigavit, & imperavit, id est videntes fecit atque prædicantes, & investigantes atque aliis nunciantes. Cognoscere Dei, est cognoscere facere, sicut ait ad Abraham: Nunc cognovi quod timeas Deum. Neque enim in tempore novit qui scit omnia antequam fiant: sed cognoscere dicitur Deus cognoscere facere, ut qui prius de se quales essent incogniti erant, per ejus interrogationem & probationem quales essent sibi metipsis cogniti fierent: tale est illud in lege Moysi de populo Israelitico: Tentabo, inquit, eos, utrum custodiant mandatum meum, an non. Nescire Dei, est reprobare, sicut in Evangelio dicitur: Nescio unde sitis, recedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Zelare Dei dicitur, cum creaturam suam quam non vult perire, sæpe castigat, corripit, atque flagellat, & flagellando adducit ad se. Vel zelare Dei dicitur, cum nullum peccatum impunitum vult relinquere. Iustus est enim: & ideo omnis injustitia execrabilis est illi: quia ut dictum est, nihil impurum patitur impunitum. Irasci dicitur Deus, non animæ motu, vel quavis alia perturbatione, quæ omnino illi accedere non potest, sed creaturæ delinquenti, id est hominibus impijs & peccatoribus, justam dicitur inferre ultionem: hoc est, reddere illis que merentur: & hæc est ultio divina, & ira vel furor ejus dicitur. Pœnitere Deus dicitur, non quod more hominum de transactis operibus suis pœnitent: qui enim omnia novit antequam fiant, pro præteritis actibus suis pœnitere non potest: sed pœnitentia Dei est statuta mutare, & quod prius aliter inchoatum fuerat, in aliud mutare: id est de bono, exigentibus culpis, in malum. Sicut de Saule legitur pœnituisse Deum, quod constituit eum regem. Vel sicut nunc videmus in populo Judæorum, qui cum esset populus Dei, ob impietatem suam factus est synagoga satana. De malo vero in bonum, sicut accidit in populo gentium, qui cum prius non esset populus Dei, nunc autem per gratiam Christi populus Dei factus est. Hoc quippe modo occulto Dei judicio Judas Christi proditor, de Apostolatus lapsus gradu in inferni barathro demersus est. Latro vero post crimen rapacitatis de cruce ad paradysum translatus est. Hanc quoque mutationem de bono ad malum, ut dictum est, sive de malo ad bonum: quia occulto iustoque Dei judicio per sententiam justitiæ suæ, sive per misericordiam ejus fiat, pœnitentiam Dei dicimus, sicut expressus in libro Jeremiæ scriptum est. Non pœnitere Dei, est statuta nullo modo mutare. Unde est illud in psalmo: Juravit Dominus & non pœnitent eum, id est pater ad filium: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Sacerdos enim Dei Patris dicitur Filius Dei non secundum divinitatem, sed secundum humanitatem: in qua se pro nobis per passionem & mortem suam acceptabile sacrificium Deo Patri obtulit, ut ipse esset sacerdos qui & sacrificium. Oblivisci dicitur Deus, cum quibusdam impijs & peccatoribus non miseretur: quod utique non facit propter crudelitatem, quæ in Deo non est, sed per occultum iustumque judicium suum. Indurare dicitur Deus quorundam corda malorum, sicut de Pharaone Rege Ægypti scriptum est: non quod omnipotens Deus per potentiam suam eorum corda induret, quod impium est ita credere, sed exigentibus eorum culpis, cum duritiam cordis, quam ipsi sibi omnia mala perpetrando nutriunt, non auferat: quasi illos ipse induret, quos iusto judicio induratos sinit. Dormire Dei, est cum unigenitus Dei Patris in assumpta carne pro nobis mori dignatus est: cujus mors rectè dulcis somnus fuisse prædicatur, ipso dicente per Jeremiam Prophetam: Ideo quasi à somno excitatus

sum, & vidi, & somnus meus dulcis est mihi. Aliter dormire Deus dicitur, cum fides ejus inter prosperitates hujus mundi, in quorundam corde fidelium non vigilat, sed dormit: hanc dormitionem ipse significavit, cum in mari inter fluctus maris dormivit. Vel certè dormire Dei, est anxius tarde subvenire, sicut est illud in psalmo: Exurge, quare obdormis Domine? Vigilare Dei, est in defensione suorum electorum & ultione inimicorum suorum manifestè se demonstrare.

Tractatus præcedens multo fusius habetur inter opera Augustini, tomo quarto, titulo de essentia divinitatis.

CENSURA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

Plura fidei symbola reperuntur inter Epistolas divi Hieronymi: quorum nullum arbitror ab ipso conscriptum fuisse. Est unum titulo Damasi. Est alterum nomine Rufini. Sunt duo nomine Hieronymi, quorum alterum inscriptum est ad Cyrillum, alterum ad Damasum. In Epistola cujus initium est: Deceveram quidem: meminisse non nihil de fide quam sancto Cyrillo dederis conscriptam, sed alienam, ni fallor, non suam. Sequitur enim: Caterum ego fidei meæ testes habeo aures tuas, & beati fratris Zenobii. Hæc igitur omnia in unum conjectamus locum.

DAMASI SYMBOLUM.

CREDIMUS in unum Deum Patrem omnipotentem: & in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei: & in Spiritum sanctum: Deum non tres Deos: sed Patrem & Filium & Spiritum sanctum, unum Deum colimus & confitemur: non sic unum Deum quasi solitarium, nec eundem qui ipse sibi pater sit, ipse & filius: sed Patrem esse qui genuit, & Filium esse qui genitus sit: Spiritum vero sanctum, non genitum, neque ingenitum, non creatum neque factum, sed de patre filioque procedentem patri, & filio coæternum & coequallem & cooperatorem, quia scriptum est: Verbo Domini cæli firmati sunt, id est, à Filio Dei: & spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Et alibi: Spiritum tuum & creabuntur, & renovabis faciem terræ. Ideoque in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti unum confitemur Deum, quod nomen est potestatis, non proprietatis. Proprium nomen est patri, pater: & proprium nomen est filio, filius: & proprium nomen Spiritui sancto, Spiritus sanctus. In hac trinitate unum Deum colimus, quia ex uno patre quod est, unius cum patre natura est, unius substantiæ, & unius potestatis. Pater filium genuit, non voluntate, nec necessitate, sed natura. Filius ultimo tempore ad nos salvandos, & ad implendas scripturas descendit à patre, qui nunquam desinit esse cum patre. Et conceptus est de Spiritu sancto, & natus ex virgine, carnem & animam & sensum, hoc est, perfectum suscepit hominem: nec amisit quod erat, sed cepit esse quod non erat: ita tamen ut perfectus in suis sit, & verus in nostris. Nam qui Deus erat, homo natus est: & qui homo natus est, operatur ut Deus: & qui operatur ut Deus, ut homo moritur: & qui ut homo moritur, ut Deus resurgit. Qui devicto mortis imperio, cum ea carne, qua natus & passus & mortuus fuerat, & resurrexit, ascendit ad patrem, sedetque ad dexteram ejus in gloria, quam semper habuit & habet. In hujus morte & sanguine credimus emundatos nos, & ab eo resuscitandos die novissimo in hac carne qua nunc vivimus: & habemus spem nos consecuturos præmium boni meriti, aut penam pro peccatis æterni supplicii. Hæc lege, hæc crede, hæc retine: huic fidei animam tuam subjuga, & vitam consequeris & præmium à Christo.

SYMBOLI EXPLANATIO ad Damasum.

CREDIMUS in Deum Patrem omnipotentem, cunctorum visibilium & invisibilium conditorem. Credimus & in Dominum nostrum Jesum Christum, per quem creata sunt omnia: verum Deum unigenitum, & verum Dei Filium: non factum aut adoptivum: sed genitum & unius cum patre substantiæ, quod Græci dicunt *ὁμοῦσι*: atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradū, nec

potestate possit esse inferior: Tantumque confitemur esse illum qui est genitus, quantum est ille, qui genuit: Non autem quia dicimus genitum à patre filium divina & ineffabili generatione, aliquid ei tempus ascribimus: sed nec patrem aliquando cepisse, nec filium. Nec enim aliter confiteri possumus aeternum patrem, nisi confiteamur etiam coaeternum filium. Ex filio enim pater dicitur, & qui semper pater fuit, semper filium habuit. Credimus & in Spiritum sanctum, verum Deum, ex patre procedentem, aequalem per omnia patri & filio, voluntate, potestate, aeternitate, substantia. Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusve dici possit: sed tota deitas sui perfectione aequalis est, ut exceptis vocabulis, quae proprietatem personarum indicant, quicquid de una persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi. Atque ut, confundentes Arium, unam eandemque dicimus Trinitatis esse substantiam, & unum in tribus personis fatemur Deum: ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas sub proprietate distinguimus, non ipsum sibi patrem, ipsum sibi filium, ipsum sibi Spiritum sanctum esse dicentes: sed aliam patris, aliam filii, aliam Spiritus sancti esse personam. Non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est, personas, velut Graeci expriment hypostases: hoc est, substantias confitemur. Nec pater filii, aut Spiritus sancti personam aliquando excludit: nec rursus filius aut Spiritus sanctus patris nomen personamque recipit: sed pater semper pater est, filius semper filius est, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus est. Itaque substantia unum sunt, personis ac nominibus distinguuntur. Ipsum autem Dei Filium qui absque initio aeternitatem cum patre & Spiritu sancto possidet, dicimus in fine saeculorum perfectum naturae nostrae hominem suscepisse ex Maria semper virgine, & verbum carnem esse factum, assumendo hominem, non permutando deitatem: nec ut quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum dicimus fuisse pro femine, sed potentia ac virtute creatoris operatum. Sic autem confitemur in Christo unam filii esse personam, ut dicamus duas esse perfectas atque integras substantias: id est, deitatis & humanitatis, quae ex anima continetur & corpore. Atque ut condemnamus Photinum, qui solum & nudum in Christo hominem confiteatur: ita anathematizamus Apollinarem & eius similes, qui dicunt Dei filium minus aliquid de humana suscepisse naturam: & vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his propter quos assumptus est fuisse dissimilem, quem absque sola peccati macula, quae naturalis non est, nobis confitemur fuisse conformem. Illorum quoque similiter execramur blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, à tempore susceptae carnis omnia quae erant deitatis in hominem demigrasse, & rursus quae erant humanitatis, in Deum esse transfusa: ut quod nulla unquam haeresis dicere ausa est, videatur hac confusione utraque exinanita, substantia deitatis scilicet & humanitatis, & à proprio statu in aliud esse mutata: Qui tam Deum imperfectum in filio, quam hominem confitentur: ut nec Deum verum, nec hominem tenere credantur. Nos autem dicimus susceptum ita à Dei Filio passibile nostrum, ut deitas impassibilis permaneret. Passus est enim Dei filius non putative, sed verè, omnia quae scriptura testatur, id est, esuriam, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, & cetera huiusmodi. Secundum illud passus est, quod pati poterat, id est non secundum illam substantiam quae assumpsit, sed secundum illam quae assumpta est. Ipse enim Dei Filius, secundum suam deitatem impassibilis est ut pater, incomprehensibilis ut pater, invisibilis ut pater, inconvertibilis ut pater: & quamvis propria persona filii, id est Dei verbum suscepit passibilem hominem: ita tamen ejus habitatione secundum suam substantiam deitas verbi nihil passa est, ut tota Trinitas, quam impassibilem confiteri necesse est. Mortuus est ergo Dei Filius secundum scripturas, juxta illud quod morti poterat. Resurrexit tertia die: Ascendit in caelum, sedet ad dexteram Dei Patris, manente ea natura carnis, in qua natus & passus est, in qua etiam resurrexit. Non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, & in aeternum cum deitate mansura. Accepta ergo à patre omnipotente potestate quae in caelo sunt & in terra, venturus est ad iudicium vivorum & mortuorum: ut & justos remuneret, & puniat peccatores. Resurrectionem etiam carnis confitemur & credimus: ut dicamus nos in eadem in qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos: qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in per-

petuum permanuros. Unam esse vitam sanctorum omnium, sed praemia pro labore diversa. E contrario pro modo delictorum peccatorum quoque esse supplicia. Baptisma unum tenemus, quod iidem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus asserimus esse celebrandum. Hominem si post baptismum lapsus fuerit, per penitentiam credimus posse salvari. Novum & vetus Testamentum recipimus, in eo librorum numero, quem sancta Catholica Ecclesia tradit autoritas. Animas à Deo dari credimus: quas ab ipso factas dicimus: anathematizantes eos, qui animas quasi partem divinae dicunt esse substantias. Eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in caelis conversatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur. Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo praecipuum esse: & mandata Dei, non à singulis, sed ab omnibus in commune posse servari: vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygis damnant. Anathematizamus etiam illos, qui Dei Filium necessitate carnis mentium esse dicunt, & cum propter assumptum hominem, non omnia facere potuisse quae voluit. Jovinianum quoque damnamus haesim, qui dicit nullam in futuro meritum esse distantiam: nosque eas ibi habituros esse virtutes, quas hic habere neglexerimus. Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio: & tam illos errare, qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare. Uterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper & peccare & non peccare posse, ut semper nos liberi confiteamur esse arbitrii. Hæc fides est Papa beatissime, quam in Ecclesia Catholica didicimus, quamque semper tenuimus & tenemus. In qua si minus perire, aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus à te qui Petri & fides & sedem tenes. Sin autem hæc nostra confessio, Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum vel malevolum, vel etiam non Catholicum, non me Hæreticum comprobabit.

EXPLANATIO FIDEI ad Cyrillum.

CREDIMUS in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilibus & invisibilibus creatorem: & in unum Dominum nostrum Jesum Christum filium ejus, naturam de substantia Dei Patris, quod Graecè dicitur *ὁμοουσιον*, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum non factum, sicut Hæretici dicunt: per quem omnia visibilia & invisibilia facta sunt, tam in caelis quam in terra: qui propter nos homines & nostram salutem incarnatus, homo factus, passus, resurrexit tertia die, ascendit in caelos, venturus inde iudicare vivos & mortuos: & in Spiritum sanctum, qui de patre processit proprie, & Deus est verus sicut filius. Hos autem qui dicunt, erat tempus quando non erat filius natus, & prius quam nasceretur non erat, aut quod ex nihilo factus sit aut natus sit, aut mutabilem aut convertibilem Filium Dei dicunt esse: hos anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia, quod fides invisibilium rerum est, non visibilium. Unde Ariani Salvatorem videntes in carne: putaverunt ejus divinitatem talem esse qualem & carnem, passibilem, & mutabilem, convertibilem, comprehensibilem, & quasi formidantem, & quasi nescientem omnia, & proficientem aetate & sapientia, & nihil facientem ex se, & subiectum & orantem ad patrem, & gratias agentem, & edentem, & patientem, & lachrymantem, & gementem, & quiescentem: & postremo quae sunt creaturae propria, hæc carni creatae Salvatoris ascribenda sunt utique, non divinitati, quia dicitur in scriptura Deus & homo. Quia ergo propter nos & homo dicitur, non debemus quae sunt carnis Deo ascribere, & quae sunt Dei carnis ascribere propria. Si quid igitur minus, aut inaequale, aut impotens dicitur in scriptura, aut subiectum, aut humile: carnis ejus est assumpta. Quia vero natus est de carne, & quia cum hominibus triginta & plus annos conversatus est, & verè habebat pati: ideo & verus homo propter carnem accipitur, & verus Deus incarnatus est, in carne passus natura passibili non deitatis. Hæc enim quae pati debuerat caro hominis transgressoris, pro hominibus pati dignatus est Deus per carnem passibilem: ut & divinitatis ejus inenarrandam potentiam

in re visibili prædictam sentiamus: & bonitatis ejus divitias, id est, per passionem remissionem peccatorum credentes in eum consequamur. Quale est igitur malum hoc, ut audeat quis gratiam Domini nostri Jesu Christi, quam pro nobis fecit se humilians, ut nos exaltemur, humanis sensibus & voce haeretica, non solum non intelligere, insuper etiam periculosos blasphemias, & ad irritum eam adducere, atque ultro ei adversari, dicente scriptura: Scitote enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam dives cum esset, propter nos pauper factus est, ut nos ejus paupertate divites exaltamus: Absit igitur in Filio Dei aliquid plus minusve, aut in loco, aut in potentia, aut in scientia, aut in aequalitate aut in tempore, aut in subiectione cum dicitur: hæc ut divinitatis ejus, non carni ascribantur. Si enim plus minusve aut tale aliquid invenitur, excepto hoc quod genuit pater filium: & excepto hoc, quod filius non à semetipso natus est, sed de patre natus est proprie, non in tempore, sed semper: non aliunde, sed de sua substantia: forte secundum verbum eorum, aut invidens, aut impotens pater putatur, insuper etiam & temporalis agnoscitur. Et cum aperte hoc veteri scriptura & execretur: quomodo temporalem Deum, quemadmodum gentiles venerant, ipsi etiam similiter adorant? Nam si temporalis est, nec verus potest esse: & si non verus, nec potens omnia. Et quid jam huic tali Deo credendum est, qui erat aliquando quando non erat & ex nihilo natus est, dicente scriptura: Si audieris me Israel, non erit in te Deus recens: Si ergo Deus recens, non debet verus credi. Si autem sempiternus: quippe hic sempiternus Deus erat, qui loquebatur in omnibus sanctis, & legem dedit Moysi in monte Sina, & omnia potens, & omnia sciens, & Adæ in paradiso visus est, & in prædestinatione carnali futura enuncians ei, & cum Jacob luctatus est: & quemadmodum humana fragilitas capere poterat condescendens infirmitatibus omnium, diversorum genera approbat, aliis in gloria timoris omnium causa, aliis in humilitate, eminentis ejus bonitatis agnoscenda. Si ergo sempiternus filius de patre est genitus, quippe & omnia sciens, omnia potens, & omnia salvans, omnia continens, judicans, creans cum patre semper & Spiritu sancto, accipit igitur quod creatura Deus verus non potest esse, neque creatura creaturam salvare, dicente scriptura: Et coluerunt & servierunt creaturæ potius quam creatori, qui est benedictus Deus in saecula. Vides igitur, quod paganitatis est hoc magis quam Christianitatis? Et quod non tempore est natus, sed semper natus erat de patre, dicit Apostolus beatus: Invisibilia enim ejus à creatura mundi per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & divinitas. Vides igitur, quod Christus Filius Dei est, non temporalis, sed sempiternus? Quod de substantia divina patris natus est semper, ipse ait Salvator in Evangelio, Quod nascitur de carne caro est: & quod nascitur de spiritu, Spiritus est, quoniam Deus Spiritus est. Et quod verus est Filius Dei, dicit scriptura: Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et iterum ipse Evangelista beatus Joannes: Hic est Jesus Christus Deus verus. Et quod semper erat, ait ipse: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Et quod omnipotens est Filius omnium creator: ait ipse Evangelista beatus: Omnia per ipsum facta sunt. Si ergo omnia per ipsum facta sunt, visibilia & invisibilia: quomodo dicit ante passionem Salvator: quod de die & hora nemo novit, neque angeli caelorum, neque filius hominis nisi pater? Attendens igitur vides quod propter utilitatem hominum, dixit se nescientem praesentionem, ne negligentiores efficiantur homines. Nam & humilitatis suae causa hoc dixit propter carnem passibilem: quia quasi homo hominibus videbatur, & causa utilitatis omnium tacuit: res quidem gerendas in saeculo eis annuncians atque enumerans, diem autem & horam non eis aperiens. Quod ergo pro utilitate nostra tacuit & se humiliavit, non debemus ultro ei esse ingrati: & non solum non intelligentes, insuper etiam Judaico more & hominem aestimantes: ejusdem aetatis & ignorantiae & impotentiae participem judicantes quomodo Judæi. Quod non divinitas naturaliter patiebatur sed caro, ipse ostendit Judæis, dicens: Solvite hoc templum, & in tribus diebus ego suscitabo illud. Et cui hoc dubium est quod Deus hoc dicebat, id est, Filius Dei aeternus, verbum vivens patris, & sapientia Dei, & virtus Dei aeterna & sempiterna, & imago Dei invisibilis, ab invisibili natus non factus? Facta autem est caro & plasmata, in qua Deus erat, quam & indutus erat propter invisibilitatem

tem & impossibilitatem visionis nostrae. Neque enim intrinsecus erat solum, sed extrinsecus & intrinsecus, & in caelis & in terra, & omnia continens implensque omnia. Nihil ergo imperfectum in Filio Dei, nihil inaequale, nihil impotens, nihil temporale, nihil incognitum: omnia vera, omnia passibilia, omnia ingentia, omnia aequalia patri, dicente Salvatore: Nemo novit filium nisi pater: & nemo novit patrem nisi filius, & cui voluerit filius revelare. Vides aequalitatem filii ad patrem? Cum ergo patrem novit filius inenarrandum, & incomprehensum, diem nescit & horam quam ipse fecit? Absit à sensibus nostris hoc. Iterum ipse Salvator dicit: Da illis patrem, ut honorificent filium, sicut honorificant patrem. Aequalis igitur Deo est filius deitate, dicente Apostolo: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est cum esset aequalis Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, humiliavit se usque ad mortem, mortem autem crucis. Vides quod utrumque scriptura non abneget in Filio Dei, & quod Dei est virtus omnipotentis, omnia scientis, omnia continentis, omnia continens, omnia habentis, omnia dantis, judicantis, salvantis, creatis: & quod creatæ naturæ est, id est, carnis ejus, & patientis & plorantis, & quasi nescientis, & quasi non potens omnia, quasi subiecti, & cetera huic similia? Non ergo debet esse confusio rerum, quamvis conjunctim res mortalis immortalis Deo conjuncta est propter nostram salutem: & ita creditur & post passionem corporis, in quo apparuit in eo etiam permanens in perpetuum: ut & illi qui crucifixum eum aspiciant, & impassibilem fuisse conspiciant ejus naturæ divinæ per materiam conspicibilem contectur, & judicium visibiliter terminetur, & mysterii secreta scientia reveletur, & potentia ejus majestas & bonitas a cunctis hominibus cognoscatur. Quid quod & Spiritum sanctum verum Deum invenimus in scriptura, & de patre proprie esse, & cum patre & filio semper sed & regnare, & creare, & ubique esse, & salvare, & vivificare, & peccata dimittere, & omnia implere, & sanctificare, & judicare, & docere, & omnia scire, & inhabitare: & quemadmodum Filius Dei, ita & Spiritus sanctus, persona tertia sicut filii & patris? Tres enim personae sunt quibus credimus, verè æquales: divinæ, uniusque substantiæ, id est, de patre filius, & Spiritus sanctus proprie & verè de patre filioque procedit. Primum igitur accipit quod de patre est proprie Spiritus sanctus, dicente scriptura: Verbo Domini caeli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum. Et Salvator ait: cum autem venerit paracletus spiritus veritatis qui de patre procedit, ille de meo accipiet, quoniam ipse me glorificabit, & veniens annuntiabit vobis. Et solvit statim interpretans Dominus, ostendens primum quidem quod persona sit Spiritus sanctus, dicens: Ille de meo accipiet. Et ut ne sicuti servum, aut creaturam, aut patrem putemus, monstret patri non impari: solvit interpretans & dicit: Ideo autem vobis dixi, quoniam ille de meo accipiet: quia omnia quae patris sunt, mea sunt. Si igitur ea quae patris, ea filii sunt, & omnia quae filii sunt, ea omnia Spiritus sancti sunt, nihil ergo in omnibus deest filio, quod non attingat ad ejus potestatem, nihil quod non ab eo factum sit, & ejus nutu ac moderamine non regatur. Cum ergo omnia filius habeat in potestate, in omnibus nihil ei deest. Horum igitur omnium habet potestatem & Spiritus sanctus, quorum & filius. Sic enim dicit de Spiritu sancto Salvator: Ille iudicabit mundum & convincet, & docebit de peccato & justitia, & de iudicio. De peccato quidem, quod non crederunt in me: de justitia autem, quoniam vado ad patrem meum: de iudicio autem, quod princeps hujus mundi jam iudicatus est. Vides igitur quod Spiritus sanctus annuntiat filium & docet de filio, & filius de patre & Spiritu sancto: & Spiritus sanctus docet de patre & de filio? Trinitas igitur quia vera est, inenarranda est, invisibilis est, omnipotens est, sese prædicat, sese annuntiat dignanter omni creaturæ, visibili & invisibili, non valente dignanter, aut narrare, aut mirari, aut comprehendere, aut investigare, aut quemadmodum est humanis eam sensibus occupare. Constat igitur infirmari hominem, sanctæ venerandæque trinitatis in enarranda gloria, majestate, aut potentia. Hujus igitur vim trinitatis narratio gloriae si excedit, quanto magis fructabuntur, qui audent inter patrem & filium, & Spiritum sanctum, aut locum, aut tempus, aut aliquam causam humanam ponere: qui non solum quid sit Deus non intellexerunt: sed nec etiam quid sit homo attendere poterunt? Nihil ergo in trinitate substanticum, nihil